

DIN MĂRTURISIRILE UNUI NAŢIONALIST

DE

EMIL CIORAN

Niciodată nu vom putea încorona România cu un nimb istoric, dacă fiecare din noi nu va trăi cu o pasiune vijelioasă şi dureroasă toate umilinţele cari au umplut trista noastră istorie. Dacă nu vom încerca subiectiv regresiunea în dezastrul şi tragedia istoriei noastre, pierduţi suntem pentru transfigurarea viitoare a acestui neam, fiindcă pierdut va fi el însuşi. Nu înţeleg cum există oameni cari dorm liniştiţi după ce se gândesc la existenţa subterană a unui popor persecutat, la secolele de întunerec, de groază şi de iobăgie. Când văd Ardealul mi se desfăşoară o configuraţie plastică a unor dureri mute, a unei drame închise şi înăbuşite, a unui timp fără istorie. O mie de ani într'o monotonie sub-istorică, o mie de ani, ca o multiplicare monstruoasă a unui moment, a unui singur moment! Spectacolul invariabil al persecuţiei îmi dă fioruri reci; căci mă înspăimântă o dramă cu un singur motiv. Aceiaşi lipsă de libertate şi în celelalte provincii; numai că variaţiile peisajului dau iluzia unui joc istoric.

Îmi place 'n clipele de tristeţe să măresc intensitatea acestora, lunecând spre depărtările neamului românesc şi să mă chinuesc scufundat în durerile lui. Iubesc blestemele aruncate dealungul veacurilor de acest popor şi mă 'nfioară resemnarea, gemetele şi toate jelaniile consumate 'n umbră.

Nu aveţi momente când *auziţi* trecutul nostru, când tot ce a trăit acest neam se actualizează în voi şi se subtilizează într'o muzică de monotone lungimi orientale, în tărăgăneala melancolică a melodiilor noastre populare? Nu vă arde uneori ca o otravă concentrată toată seria umilinţelor îndurate şi nu troznesc în voi toate dorinţele de răzbunare, acumulate în sute de ani?

N'a înţeles nimic din problema României, acela pentru care ea nu este o obsesie dureroasă. Viziunea lucidă şi amară a trecutului ei trebue trăită până în ultimele consecinţe pentru ca să ne putem da seama de sensul unei mari misiuni. Pierdut este acela pentru care retrăirea destinului nostru nu este o răspântie în viaţa sa şi un prilej de tragedie. Nu este naţionalist acela pe care nu-l chinue până la halucinaţie faptul că noi românii n'am făcut până acum istorie, ci am aşteptat să ne facă istorie, să ne dinamizeze un torent transcendent fiinţei noastre; nu este naţionalist acel ce nu e frământat de limitarea fatală care închide România în cercul şi fatalitatea culturilor mici, a acelor culturi cari n'au curajul să se învârte în jurul propriei lor axe; nu e naţionalist acel care

nu sufere infinit că România n'are misiunea istorică a unei culturi mari, imperialismul cultural şi politic, megalomania inerentă şi voinţa nesfârşită de putere, caracteristice marilor naţiuni, precum nu e naţionalist acel ce nu doreşte fanatic saltul transfigurator al istoriei noastre.

România nu poate fi iubită naiv, neproblematic, pătruns de exigenţele unei iubiri evidente, fiindcă nu este atât de *evident* că România trebue iubită. Câţi dintre acei cari au încercat să pătrundă sensul vacuităţilor şi discuţiunilor noastre, a labilităţii formei noastre de viaţă şi a inorganicităţii stilului nostru de viaţă istorică, — n'au mărturisit o viaţă întreagă dispreţul pentru forma românească de existenţă, o neîncredere totală şi un scepticism ironic? Este un semn de aspiraţie profetică în elanul acelora cari, după ce au confruntat lucid toate ironiile şi paradoxele ciudate ale României, nu i-au refuzat acesteia posibilitatea unui nimb istoric, a unei misiuni şi a unui destin.

Nu este mare lucru a iubi România din instinct; nu este nici un merit. Dar să o iubeşti după ce ai disperat total de destinul ei, îmi pare totul. Şi cine n'a disperat de destinul României niciodată, acela n'a înţeles nimic din complexitatea acestei probleme şi acela nu va fi angajat nicicând profetic în destinul acestei ţări. Pentru spiritele problematice, cari îşi dau seama mai mult de umbrele istoriei universale, decât de luminile ei, cari înţeleg că există neamuri condamnate şi ratări fatale, decadenţe precoce şi anonimate inevitabile, aderenţa la direcţia internă a unui popor în naştere, nu este un act atât de spontan.

Precum sunt oameni cari iau cunoştinţă de ei înşişi, cari ating un nivel de autoconştiinţă, târziu în maturitate, tot astfel sunt neamuri cari se descopăr lor înşile după ce biologic au consumat o mare parte din existenţă. România este o ţară biologic matură; ea nu-şi poate permite să trăiască, pe planurile spiritului, în formele naive ale acestuia. Spiritual, românii n'au fost niciodată copii şi nu vor putea fi niciodată.

Întâiul nostru pas istoric trebue să coincidă cu o afirmaţie de maturitate a spiritului. România a putut vegeta secole, fiindcă nivelul sub-istoric nu cunoştea exigenţele imperialiste ale spiritului. Dar acum România nu mai are timp. Ori o transfigurare istorică, ori nimic.

Cea mai mare parte din culturi îşi au copilăria lor, cunosc formele aurorale ale spiritului, ating grandoarea în naivitate. Nouă nu ne rămâne altă cale, pentru a atinge un nivel istoric, decât să explodăm cu toată substanţa noastră, într'un efort de maturitate spirituală. Cu tot ceeace individualizează esenţa fiinţei noastre, cu rezervele neconsumate ale unui neam, să ne ridicăm la un rang istoric, din perspectiva căruia să desprindem în orizonturile noastre contururile unei mari naţiuni sau dacă nu voinţa de afirmare a unei naţiuni. Tot ce n'am trăit până acum în viaţa spiritului să-şi găsească o expresie şi împlinire şi toate rezervele ce trebuiau consumate în decurs de secole în procesul vital al unei naţiuni, să se canalizeze în voinţa de putere a unei naţiuni. Toată misiunea noastră să fie un act de infinită răzbunare. Şi în pasiunea pentru creaţie să ne pedepsim propriul nostru somn istoric.

România are o situaţie analoagă Rusiei. Rusia, în secolul trecut, a intrat *deodată* în istorie. Întâia generaţie de intelectuali a marcat categoric stilul cultural al Rusiei. Şi cum saltul în istorie, fără continuitatea evidentă a unei tradiţii culturale, pretindea determinarea direcţiei şi a finalităţii vieţii naţionale, tot secolul trecut n'a făcut altceva decât să desbată problema misiunii Rusiei. Franţa, care are o istorie atât de rotunjită, n'a cunoscut niciodată tortura ideii mesianice, fiindcă misiunea ei se desprindea firesc din procesul normal al istoriei sale. Gândul mesianic a fost în Rusia expresia trezirei din somnul ei istoric. Absenţa unei logici a vieţii istorice ruseşti a fost motivul care a determinat

viziunea iraţionalistă în filosofia istoriei din Rusia secolului trecut. Într'o astfel de viziune, istoria poate să aibă o finalitate şi fără imanenţa unui logos. Mesianismul rusesc a împrumutat dela Hegel doar patosul şi monumentalul viziunii istorice, fără să-i accepte raţionalismul dialecticii sale. Este de altfel caracteristic tuturor marilor mesianisme, viziunea dinamică şi finalistă fără perspectiva raţionalistă.

Anomaliile istorice ale Rusiei, sunt pe plan incomparabil mai redus ca ale noastre. La noi, însă, numai după răsboiu şi în deosebi în ultimii ani, problema misiunii României, adică a obligaţiei supreme şi ultime faţă de esenţa ei, a devenit arzătoare. Un neam care n'are o misiune, nu numai că nu merită să trăiască, dar n'are absolut nici un sens. Ceeace există în România incontestabil este aspiraţia mesianică; dar nu există o determinare a conţinutului acestei misiuni în conştiinţa publică. Miturile României sunt numai în germen. Pentru ca un neam să trăiască sentimentul propriei sale dilatări lăuntrice, trebue să i se aducă în conştiinţă aceste mituri, să i se determine explicit sensul misiunii sale. Decât, în această misiune trebue să fie o aşa de mare proecţie de orgoliu încât incomensurabilul viziunii mesianice să menţină o atmosferă mistică în jurul ei. Un mesianism fără mistică e gol şi inutil.

România numai atunci va avea un sens în lume când ultimul român îşi va da seama de specificul şi unicul condiţiei româneşti. Ce mituri a scos la lumină viaţa noastră politică de până acum? Când n'au fost platitudini, au fost abstracţii goale. Democraţia românească n'a creiat nici măcar conştiinţa de cetăţean. Cu platitudini şi cu abstracţii vide nu se poate exalta un popor. România are nevoie de o exaltare până la fanatism. O Românie fanatică este o Românie schimbată la faţă. Fanatizarea României este transfigurarea României.

Miturile unei naţiuni sunt adevărurile ei vitale. Acestea pot să nu corespundă *adevărului;* faptul n'are nici o importanţă. Suprema sinceritate a unei naţiuni faţă de sine însăşi se manifestă în refuzul auto-criticei, în vitalizarea prin propriile ei iluzii. Şi apoi o naţiune caută adevărul? O naţiune caută *puterea.*

Misiunea României trebue să ne fie mai scumpă decât toată istoria universală, deşi noi ştim că trecutul României este *timp fără istorie.*

Oamenii în cari nu arde conştiinţa unei misiuni ar trebui suprimaţi. Fără spirit profetic viaţa este un joc inutil. Numai în clipa când România se va consuma în flăcările interioare ale misiunii sale, ea va înceta să fie întristătoare. Căci dacă Rusia a fost numită sfântă şi tristă, atunci România, aşa cum ea a oscilat până acum în nesigura ei viaţă, nu poate fi numită decât întristătoare. Şi întristătoarea Românie va înceta să fie o realitate numai când ceasul solemn al ei va bate. Dar ce poate însemna ceasul solemn al unei naţiuni?

Când o naţiune ia conştiinţă de sine însăşi, pentru a-şi modifica direcţia şi cursul existenţii sale, când la această răspântie ea înţelege să-şi valorifice toate virtualităţile ei în sensul ancorării în marele ritm al istoriei, atunci acea naţiune se apropie de momentul ei esenţial, dacă nu de culmea sa. Dacă România nu ţinteşte în spre momentul ei solemn, dacă tot ce a trăit această ţară într'un trecut de umilinţe şi un prezent de compromisuri, nu se va răzbuna în voinţa de afirmare şi de definire a unui destin, atunci totul este pierdut. În umbră a trăit; în umbră va muri! Dar dacă forţele subterane ale României, cari trebue să existe şi pe cari noi nici nu le bănuim, vor scoate la iveală o altă Românie, cu alte conţinuturi şi cu alt contur? Nu vom fi atunci îndreptăţiţi să aşteptăm splendoarea unui destin, ce în trecut nici măcar în transparenţa iluziilor noastre nu ni s'a revelat?

Ca oameni avem dacă nu dreptul, în tot cazul libertatea la multe speranţe. Ca români, nu putem avea decât una singură: speranţa într'o altă Românie.

GÂNDIREA

ANUL XIV — Nr. 3 MARTIE 1935

S U M A R U L:

NICHIFOR CRAINIC: Naționalitatea în artă 113
RADU GYR: Balada boerului ce-a scris Letopiseț . . . 117
ION PILLAT: Folklorul în poesia nouă românească . . . 119
OVIDIU PAPADIMA: Poesii 127
DAN BOTTA: Charmion sau despre muzică 129
B. CLEMENȚA: Oameni în mugur 138
CONST. D. IONESCU: Profetul Bălcescu 141
GEORGE DUMITRESCU: Cântec de credință 146
EMIL CIORAN: Din mărturisirile unui naționalist 147
LUCIAN BLAGA: Despre câteva excese de erudiție . . 150

IDEI, OAMENI, FAPTE

DAN BOTTA: Teme Bizantine 156
SEPTIMIU BUCUR: Creștinism și realitate socială . . . 157
TOMA VLĂDESCU: Replică lui Panait Istrati 159

CRONICA LITERARĂ

OVIDIU PAPADIMA: A. Cotruș. Horia—Mircea Streinul: Itinerar cu anexe în vis — Teofil Lianu: Cer valah . 161

CRONICA PLASTICĂ

AL. BUSUIOCEANU: Teodorescu-Sion 163

CRONICA SPECTACOLELOR

TOMA VLĂDESCU: Teatre Bucureștene 164

CRONICA MĂRUNTĂ

NICHIFOR CRAINIC: „Arhitectura" — Ortodoxia constructivă — Reviste Ardelenești — Toma Chiricuță — Panait Istrati 166

DESENE ÎN INTERIOR: Demian și Șt. Dimitrescu.

EXEMPLARUL 20 LEI